

‘ทางเดิน’ จากวันนี้สู่วันหน้า
‘วิถีวัฒนธรรมไทยศฯ’
ไม่แปรเปลี่ยน.. ‘รอยธรรม’

หลังการสิ้นพระชนม์ของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ 19 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันที่ 24 ต.ค. 2556 ได้นำมาซึ่งความโศกอาลัยของชาวพุทธไทยทุกหมู่เหล่า ทั้งนี้ พระองค์ท่านเป็นสมเด็จพระสังฆราชที่มีพระชันษามากกว่าสมเด็จพระสังฆราชทุกพระองค์ในอดีต และเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์แรกของไทยที่มีพระชันษา 100 ปี และถึงแม้เวลาจะล่วงผ่านมานานเกือบ 7 เดือน หากประชาชนก็ยังระลึกถึงพระองค์ท่านเสมอ ทั้งในฐานะ **“พระประมุขแห่งสงฆ์”** รวมถึงในฐานะ **“เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร”** ซึ่งเป็นภาพที่แยกจากกันไม่ออก โดยนับตั้งแต่พระองค์ท่านสิ้นพระชนม์ พุทธศาสนิกชนบางส่วนที่เลื่อมใสศรัทธา และผูกพันกับวัดบวรนิเวศฯ แห่งนี้...

อดคิดไม่ได้ว่า **“วิถีแห่งวัดบวรนิเวศวิหาร”** ...นับจากนี้จะเป็นเช่นไร?

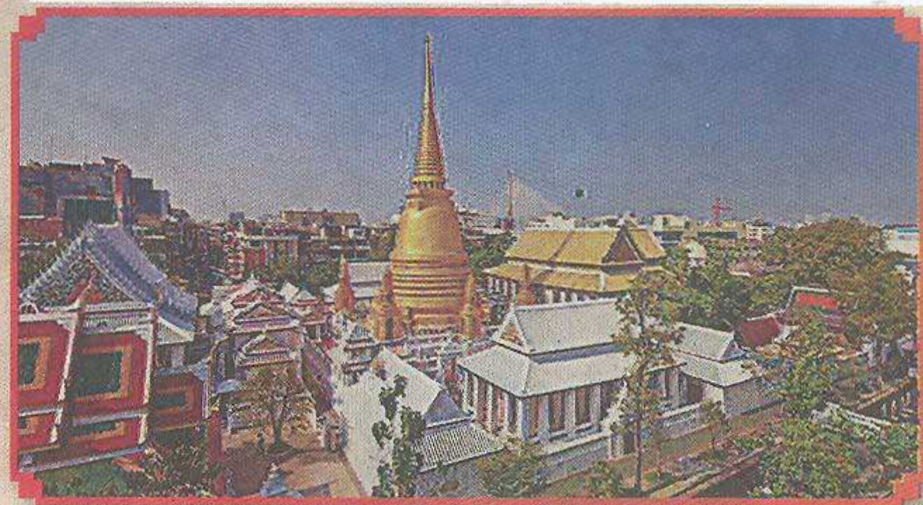
“ไม่ได้กลับวัดเลย วัดเป็นยังงี้ การบริหารมีปัญหาไหม ท่านจะถามอยู่ตลอด แม้

ในตอนที่ยังทรงประชวร”...เป็นภาพความผูกพันระหว่าง **“สมเด็จพระญาณสังวร”** กับ **“วัดบวรนิเวศวิหาร”** ที่ พระคาถยวงศ์วิสุทธิ (อนิล

มาน ธมฺมสากิโย) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศฯ เล่าให้ทีมงานคอลัมน์ **“วิถีชีวิต”** ฟัง เพื่ออธิบาย

ให้ชนพุทธไทยได้ทราบใน **“ความห่วงใย”** ที่

ทรงมีต่อวัดแห่งนี้ **“ท่านตรัสถามเช่นนี้อยู่เรื่อย ๆ จนกระทั่งประชวรหนัก”**...พระคาถยวงศ์

คุแลวัด” นั้น ขอยืนยันว่า...ยังคงเหมือนเดิมทุก

สะท้อนความผูกพันที่ทรงมีต่อวัดแห่งนี้ยิ่งนัก ...

ทีม **“วิถีชีวิต”** ถ้ามองถึงแนวทางนับจากนี้

ของวัดบวรนิเวศฯ หลังการสิ้นพระชนม์ของ สมเด็จพระญาณสังวร โดยเรื่องดังกล่าว ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

วัดบวรนิเวศฯ เปิดเผยว่า ทิศทางจากนี้ หากเป็นใน

“สิ่งใดที่ได้อยู่แล้ว... ก็รักษาไว้ให้คงเดิม”

ประการ ตามแนวทางที่สมเด็จพระญาณสังวรได้ทรงดำเนินไว้ ขณะที่ **สมเด็จพระวันรัต** (จุนท์ พรหมคุตโต) รักษาการเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศฯ นั้น ก็ไม่ได้มีแนวคิด หรือคิดที่จะไปเปลี่ยนแปลงนโยบายอะไร

เพราะสมเด็จพระญาณสังวรทรงวางรากฐานไว้ดีอยู่แล้ว...

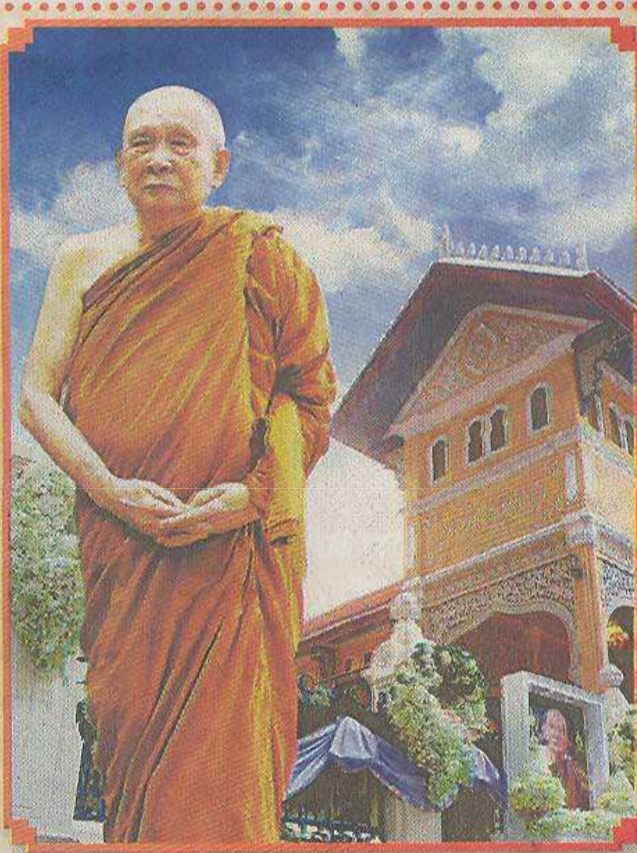
ในด้าน **“การศึกษา”** ทั้งฝ่ายพระสงฆ์ และฆราวาส ซึ่งเป็นกิจการที่สมเด็จพระญาณสังวร ทรงริเริ่ม และให้ความสำคัญมาโดยตลอด อาทิ การริเริ่มให้มีการก่อตั้ง มหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือ มหามกุฏราชวิทยาลัย การก่อตั้ง โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต ที่ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี เพื่อเป็นโรงเรียนกินนอน และการก่อตั้ง โรงเรียนผู้รัญ.ส.80 ในมูลนิธิวัดญาณสังวราราม อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี ให้เป็นโรงเรียนเอกชนที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อการกุศล รวมถึงโรงพยาบาลต่าง ๆ ทั่ว

วัดสำคัญกรุงรัตนโกสินทร์

วัดบวรนิเวศวิหาร นับเป็นพระอารามที่มีความสำคัญ ทั้งในทางคณะสงฆ์ และในทางบ้านเมือง กล่าวคือ ในทางคณะสงฆ์ วัดบวรนิเวศฯ เป็นจุดกำเนิด **“คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย”** และเป็นที่เลื่องลือถึงของ **“สมเด็จพระสังฆราชถึง 4 พระองค์”** คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ และสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช รวมถึงเป็นแหล่งกำเนิดการศึกษาคณะสงฆ์คือ **“มหามกุฏราชวิทยาลัย”** ที่ต่อมาพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ส่วนในทางบ้านเมือง เคย **“เป็นที่ตั้งกองบัญชาการศึกษาหัวเมือง”** ในรัชกาลที่ 5 และใช้เป็น **“ที่ประทับพระมหากษัตริย์ที่เสด็จออกทรงผนวช”** ในทุกพระองค์คือ นับตั้งแต่ รัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ตลอดถึงพระบรมวงศ์ชั้นสูง

นี่คือ **“ความสำคัญ”** ของวัดแห่งนี้ จากอดีตสู่ปัจจุบัน...

อย่างไรก็ตาม สำหรับศิษยานุศิษย์ และประชาชนทั่วไปที่เลื่อมใสใน “**วิถีแห่งวัดบวรนิเวศ**” ที่เกิดความกังวลถึงแนวทางการทำงานต่าง ๆ รวมถึงการจะสานต่อกิจการที่ สมเด็จพระญาณสังวร ทรงริเริ่มไว้กับเรื่องนี้ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศ ยืนยันกับทีม “**วิถีชีวิต**” ว่า...กิจการงานต่าง ๆ ที่เป็นไปตามแนวทางของวัด วัดก็จะยังรักษาไว้ และดำเนินการต่อไปคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ อาจมีเพียงบางด้านเท่านั้น ที่ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมบ้าง เช่น เรื่องเกี่ยวกับ

และได้มี “**งานพระนิพนธ์**” ที่ทรงทำไว้มากมาย โดยบางชิ้นก็เสร็จแล้ว ขณะที่บางชิ้นก็ยังไม่เสร็จ ซึ่งสร้างความหนักใจมาก...

พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ กล่าวว่า...ในช่วงที่พระองค์ประชวรหนัก ๆ ก่อนหน้าที่พระองค์จะทรงตรัสไม่ได้ ท่านทรงถามถึงงานพระนิพนธ์ที่ทรงทำค้างไว้คือหนังสือชื่อ “**45 พรรษาของพระพุทธเจ้า**” ที่นำเสนอเรื่องราวระหว่าง “**พระพุทธประวัติกับพระไตรปิฎก**” ในแง่มุมใหม่ที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน โดยต้องการทำให้หนังสือเล่มนี้ อธิบายคำสอนพระไตรปิฎกว่า เกิดขึ้นเมื่อใด ทำให้การจำแนกข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น จำเป็นต้องแยกพรรษาของพระพุทธเจ้าออกมาเรียงตามลำดับเวลา ก่อน เพื่อช่วยให้เห็นว่า ในแต่ละคำสอนนั้น ๆ เรื่องใดเกิดขึ้นก่อน เรื่องใดเกิดทีหลัง รวมถึงมีอิทธิพลอย่างไรต่อความคิดของพระพุทธเจ้าในแต่ละช่วงเวลา เป็น “**มุมมองใหม่**” ของพระไตรปิฎก” ที่ยังไม่เคยมีใครทำ ซึ่งขณะนี้ก็ยังไม่ทราบว่าจะมีใครมาทำแทนสมเด็จพระญาณสังวรได้ โดยทั้งหมดทั้งมวลนี้ ก็เพื่อบอกเป็น “**มรดกธรรม**” ไว้แก่คนรุ่นหลัง...

“หนังสือเล่มนี้ถือว่าเป็นงานที่ยากมาก เพราะพระองค์ท่านศึกษาแบบเจาะลึก และค้นคว้าจากหนังสือพุทธศาสนาของนิกายต่าง ๆ ซึ่งไม่มีใครทำได้อย่างพระองค์ท่าน เรื่องนี้ก็ต้องต้องพักไว้ก่อน โดยก่อนท่านจะประชวรหนักก็ได้ทำไปแล้ว 12 พรรษาที่ต้องพักไว้เพราะทรงเริ่มประชวร ถือว่าเป็นงานที่ยากมาก”...พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ กล่าว

“**เสนาสนะต่าง ๆ**” ซึ่งก็คือในเรื่องที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ตามโครงการต่าง ๆ ที่อาจจะมีการปรับปรุงให้เหมาะสม รวมถึงปรับปรุงให้มีสภาพที่ดีขึ้น รวมถึงการติดตามงานจากโครงการต่าง ๆ เช่น การดูแลการก่อสร้างอาคารครอบรอบพระชนมายุ 96 พรรษาให้แล้วเสร็จสมบูรณ์...

“**วิถีวัดบวรนิเวศ**” จะยังคงดำเนินการตามรากฐานที่ สมเด็จพระญาณสังวร ทรงดำเนินการไว้ ซึ่งหลังการสิ้นพระชนม์ของพระองค์ท่าน ในแง่การทำงานก็อาจจะมีการสละจุดบ้าง ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ แต่ด้วยพระบารมีของพระองค์ เชื่อว่าทุกอย่างคงสำเร็จไม่ได้ ทั้งนี้ สิ่งใดที่ได้อยู่แล้วก็รักษาไว้ให้คงเดิม อย่างที่ควรเป็น”...พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ กล่าว...

แม้ “**สมเด็จพระญาณสังวร**” จะเสด็จสู่สวรรคาลัย อันเป็นไปตาม “**กฎแห่งกรรมชาติ**” ที่มิเคยมีใครหลบหนีพ้น หากสิ่งทีทรงริเริ่มดำเนินการไว้ ทั้งสรรพประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดขึ้น รวมถึง “**ข้อธรรม-มรดกธรรม**” ที่ทรงแสดงไว้ ก็คงพอที่จะทำให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าและผู้เลื่อมใสใน “**วิถีแห่งวัดบวรนิเวศวิหาร**” เชื่อมั่นได้ว่า...

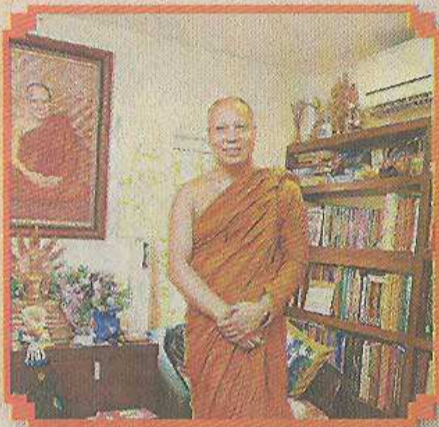
สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะดำเนินสืบไป ดังเช่นที่เคยเป็น ตราบกาลนาน...

เขาวลี ขุนข่า-สุภารัตน์ ยอดศิริวัชรกุล : เรื่อง
สันติ มฤตชนนท์ : ภาพ

ประเทศ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมานี้ จะเปลี่ยนแปลงหรือไม่?...

กับคำถามนี้ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศ ระบุว่า โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว หรือกำลังอยู่ในช่วงดำเนินการคงทำไปตามเดิมก่อน ไม่เปลี่ยนแปลงอะไร ส่วน “**ภารกิจต่อเนื่อง**” หรืองานในด้านอื่น ๆ อย่างเช่น งานในองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์โลก ที่สมเด็จพระญาณสังวรทรงเป็นผู้สถาปนาและร่วมก่อตั้ง ทางวัดบวรนิเวศ ก็ยังคงร่วมดำเนินการต่อไป

ส่วนงานปลีกย่อยอื่น ๆ คงมอบให้เป็นหน้าที่ของเหล่าศิษยานุศิษย์ ที่จะเข้ามารับช่วงเพื่อดำเนินการต่อ เช่น การถอดเทปเสียงพระธรรมเทศนาของ

พระองค์ ที่ได้แสดงไว้ในวาระต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อนำมาจัดเก็บรวบรวมทำบันทึก เพื่อการจัดพิมพ์เป็นหนังสือในโอกาสต่าง ๆ ต่อไป ซึ่งทางวัดบวรนิเวศ ก็จะยังคงดูแลเรื่องนี้ไว้เหมือนเดิม

...เหมือนเมื่อครั้ง สมเด็จพระญาณสังวร ทรงพระชนม์ชีพอยู่

ทั้งนี้ งานเดิมก็คงสานต่อ แต่งานบางด้านที่เป็น “**งานเฉพาะ**” เรื่องนี้ก็สร้างความหนักใจให้กับ “**ศิษยานุศิษย์**” ไม่น้อย... ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ด้วยความที่ สมเด็จพระญาณสังวร ทรงเป็น “**เอตทัคคะ**” ในด้านต่าง ๆ